אי נמי שדות בכסף יקנו תני האשה נקנית וניתני התם האיש קונה מעיקרא תני לישנא דאורייתא ולבסוף תני לישנא דרבנן ומאי לישנא דרבנן דאסר לה אכ"ע כהקדש וניתני הכא האיש קונה משום דקא בעי למיתנא סיפא וקונה את עצמה בדידה תנא נמי רישא בדידה וניתני האיש קונה ומקנה משום דאיכא מיתת הבעל דלאו איהו קא מקני מן שמיא הוא דמקני לה ואב"א אי תנא קונה ה"א אפילו בע"כ תנא האשה נקנית דמדעתה אין שלא מדעתה לא ומאי איריא דתני שלש ליתני שלשה משום דקא בעי למיתני דרך ודרך לשון נקבה הוא דכתיב [2]והודעת להם את הדרך ילכו בה ואלא הא דתניא בשבעה דרכים בודקין את הזב ניתני שבע משום דקא בעי למיתני דרך ואשכחן דרך דאיקרי לשון זכר דכתיב [3]בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך אי הכי קשו קראי אהדדי וקשיא נמי מתני' אהדדי קראי אהדדי לא קשיין הכא דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב [4]תורת ה' תמימה משיבת נפש כתב לה בלשון נקבה התם דבמלחמה קאי דדרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה כתב לה בלשון זכר מתני' אהדדי לא קשיין הכא דלגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה התם דלגבי איש קאי דדרכו של איש ליבדק ואין דרכה של אשה ליבדק דהא אשה נמי באונס מיטמאה תני לשון זכר מ"ט תני שלש משום דרכים ניתני דברים וניתני שלשה משום דקבעי למיתני ביאה וביאה איקרי דרך דכתיב [5]ודרך גבר בעלמה כן דרך אשה מנאפת הא תינח ביאה כסף ושטר מאי איכא למימר משום ביאה ותני תרתי אטו חדא הנך נמי צורך ביאה נינהו ואב"א הא מני ר"ש היא דתניא ר"ש אומר מפני מה אמרה תורה [6]כי יקח איש אשה ולא כתב כי תלקח אשה לאיש מפני שדרכו של איש לחזור על אשה ואין דרכה של אשה לחזור על איש משל לאדם שאבדה לו אבידה מי חוזר על מי בעל אבידה מחזר על אבידתו והא דתנן בז' דרכים בודקין את הזב ליתני דברים התם הא קמ"ל דדרכא דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה ודרכא דמישתיא יתירא לאתויי לידי זיבה והא דתנן אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ליתני דברים משום דבעינן מתני סיפא ולירק בדרך אחד סיפא נמי ניתני דבר

התם

וניתני הכא האיש קונה. כי היכי דתני בלישנא דרבנן האיש מקדש: **וניתני.** הכא האיש קונה בג' דרכים: **ומקנה.** אותה לעלמא בשתי דרכים: ומשני **משום דאיכא.** בהנהו ב' דרכים מיתת הבעל: **בודקים את הזב.** במאכל ובמשתה בחולי במשא בקפילה ומראה והרהור שמא מחמת אחד מהן ראה ואנוס הוא וטהור דרחמנא אמר (ויקרא טו) מבשרו מאליו ולא מחמת אונס והאשה באונס נמי מטמאה כדאמר בפ' בנות כותים (נדה דף לו:) כשהוא אומר כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור: ופרכינן **מ"ט תני שלש.** משום דרכים קאמרת: **ליתני דברים וניתני שלשה.** כי אורחא דגמרא: **ושני תרתי משום חדא.** בתמיה שינה לשון כסף ושטר משום ביאה היה לו לילך אחרי הרוב: **הא מני.** דתני לשון דרך בקדושי אשה ר"ש היא דאמר אורחא דארעא שייך בהו: **אבידה.** אחת מצלעותיו: **בג' דרכים.** ערלה ורבעי נוהג בו כאילן ולענין שביעית הולכין בפירותיו אחר החנטה כאילן ולא אחר לקיטה כירק: **ולירק בדרך אחד.** שבשעת לקיטתו עישורו שאין הולכין בו לענין מעשרות אחר חנטה כשאר אילנות אלא אחר שנה שנלקט בו כירק כדמפרש טעמיה לקמן. המעשרות משתנות כסדר השנים שנה ראשונה של שמיטה מעשר ראשון ושני וכן בשניה אבל שלישית מעשר ראשון ומעשר עני ואם חנט בשניה ונלקט בשלישית בשאר אילנות אחר חנטה ובאתרוג אחר לקיטה כירק:

התם

אי נמי שדות בכסף יקנו. והא דלא מייתי קנין שנכתב בתורה מכסף מקנתו (ויקרא כה) משום דבעי לאתויי קנין דשדה וקשה א"כ ה"ל לאתויי השדה אשר קנה אברהם וי"ל דמההיא ליכא למידק דאיכא למימר השדה אשר קנה אברהם בחזקה או בשטר דהא לא כתיב השדה אשר קנה בכסף: **דאסר** לה אכ"ע כהקדש. והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי מקודשת לעולם בשבילי כמו (נדרים ד' מח.) הרי הן מקודשין לשמים להיות לשמים ופשטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ומיהו אם היה אומר טלית זו מקודש לי אין נראה שיועיל דגבי אשה במה דמתיחדת להיות לו היא נאסרת לכל אבל בככר וטלית לא שייך למימר הכי:

אי תנא קונה ה"א בע"ב. ואע"ג דתני האיש מקדש דמשמע בע"כ היינו משום דכבר אשמועינן הכא דבע"כ לא והא דקתני היבמה נקנית ולא קתני היבם קונה בע"כ איידי דקתני האשה נקנית תני נמי סיפא היבמה נקנית דנקנית משמע מדעתה ומשמע בע"כ:

ליתני שלשה. פירוש משום דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה: **קשו** קראי אהדדי. אע"ג דמצינו כמה דברים שנקראים בלשון זכר ונקבה דכתיב (יחזקאל ב) יד שלוחה אלי והנה בו מגילת ספר וכן השמש באה (בראשית טו) השמש יצא (שם יט) המחנה האחת והכהו (שם לג) וכן בלשון חכמים מצינו (שבת דף כא.) גבי נר שכבתה אין זקוק לה נר שכבה (שם דף מד.) הלכה כמורך טרפון (סנהדרין דף לג.) השוכר את החמור והבריקה והוליכה נהר לו (ב"מ דף עח.) לא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור (כתובות דף עו.) וכהנה רבות מיהו היכא דאיכא לשנויי משנינן ובקראי נמי יש שום דרשה אי נמי לפי שראה המשניות ששינו לשונם אחרי שני הפסוקים היה רוצה לתת בהם טעם ודקדוק עליהם: **הכא** דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה. וא"ת מלחמה נמי איקרי לשון נקבה דכתיב (שמואל א לא) ותכבד המלחמה אל שאול ויתוסף (עוד) המלחמה (שם יט) ועוד כי היכי דקאמר דרכו של איש לעשות מלחמה ולא אשה ה"נ דרכו של איש ללמוד תורה ולא אשה וי"ל דלא דמי דהכא בתורה גופיה קאי דקרי הכתוב בלשון דרך ולא קאי בלומדיה וכתוב יצאו אליך (דברים כח) אאנשי מלחמה קאי והם האנשים שדרכם לעשות המלחמה: [מפני מה אמרה תורה כי יקח וכו'. פי' דמשמע בע"כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתה'] ת"י:

אתרוג שוה לאילן בג' דרכים. פי' בקונטרס לערלה ולרבעי ולשביעית דלענין שביעית הולכין בפירותיו אחר חנטה כאילן ולא בתר לקיטה כירק וא"ת השתא משמע דרבעי נוהג באתרוג א"כ קשה מהכא למ"ד תני כרם רבעי בריש כיצד מברכין (ברכות דף לה.) דמשמע דאין רבעי נוהג בשאר אילנות וי"ל דה"ק כרם רבעי כל היכא דמלי למתני והיכא דל"ת למתני לא פליגי עליה דלא פליגי התם לומר שלא יקבור שום תנא נטע רבעי דשמא כר מהאי דאתרוג איכא פלוגתא דתנאי כהדיא בשום מקום ולא נחלקו אלא לסתום המשניות דסוף מס' מעשר שני ובשאר דוכתין אי כמאן דסבר (ברכות דף לה.) נטע רבעי אי כמאן דסבר (שם) כרם רבעי לידע כמאן הלכתא וי"מ דלפי' מאן דתני כרם רבעי מודה בשאר אילנות דמדרבנן נוהג והכא מדרבנן קאמר ויש לנו נפקותא בדבר דאי פליגי דמאן דתני כרם רבעי דוקא אבל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן ואמרו (שבת דף קלט.) כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ וא"כ עכשיו בחו"ל אין דין רבעי נוהג באילנות ואי מדרבנן כ"ע מודו דנוהג בשאר אילנות ה"ה בחו"ל דרבעי נוהג מדרבנן ומה שפי' בקונטרס לשביעית אזלינן בתר חנטה כאילן ולא בתר לקיטה כירק משמע מתוך פירושו דבירק אזלינן בתר לקיטה לענין שביעית ולא דק דבמס' שביעית (פ"ט מ"ח) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב והקשה רבינו נסים דבפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא:) תני איפכא ותירץ דבההיא דמס' שביעית דקתני כל הספיחים מותרין מיירי בספיחים של ערב שביעית שנכנסו בשביעית דכיון שגדלו רובן בששית הם כשל ששית ומותרין אף לסחורה חוץ מספיחי כרוב שהם אסורין לסחורה כדין שביעית או אחר הביעור לאכילה כדמפרשינן בירושלמי דכל ירק אתה יכול לעמוד עליו בין חדש בין ישן אבל ספיחי כרוב שדרכו לגדל אמהות אמהות ויש עלין שהם גדלים בשביעית ושמא יקח מן העלין שהן אסורין ויאמר מן האמהות לקחתי והאוא דמקום שנהגו (שם) דקתני כל הספיחים אסורים מיירי בספיחים שגדלו בשביעית ואליבא דרבי עקיבא דדריש וכי

מאחר

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ד מהל' אישות הל"א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מב סעי' א:
ו ב מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ג:
ג [מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה א טוש"ע י"ד סי' קפג סעיף א]:
ז ד מיי' פ"א מהל' מעשר שני הל"ה ופי"ד מהל' שמיטה ויובל הל"ב [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קסו]:

◆

מוסף רש"י

דמדעתה אין שלא מדעתה לא. והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד) מדעתה משמע (יבמות יט:). דבעינן דעת המקנה (לקמן מו.). משיבת נפש. משיבתו מדרכי מיתה לדרכי חיים (תהלים יט, ח). שדרכו של איש לחזור על אשה. אדם פני מבקש ומחזר עד שמצא (נדה לא:). דדרכא דמיכלא יתירא. מחמת רוב אכילה ושתיה וטעינת משוי יותר מדאי וכל הדרכים האמורים כאן מביאים לידי זיבה (נזיר סה:). אתרוג שוה לאילן בג' דרכים. נילך אחר חנטה לענין ערלה ורבעי ושביעית (ר"ה יד:) לערלה שנוהג בו כאילן, וכן רבעי נוהג בו, ולשביעית דאזלינן ביה לענין שביעית בתר חנטה (סוכה לט:). ולירק בדרך אחד. שבשעת לקיטתו עישורו, שאם חנטה בשניה ונלקטה בשלישית, מתעשר כדת שנה שלישית כירק, לפי שאף הוא דרכו ליגדל על כל מים (ר"ה יד:). שאם חנט בשנה שניה, שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר שני, ונלקטו בשלישית לשמיטה, שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר עני, מתעשר כדין מעשר שלישית, ואילו שאר אילנות שחנטו פירותיהן בשניה ונלקטו בשלישית, מתעשרין כדין שניה, ולענין מעשר השוו אתרוג לירק, דמעשר פירות האילן וירקות דרבנן ומעשר דגן ותירוש ויצהר דאורייתא, ובגודל ירק ילפינן בר"ה (יג:) שמתעשר אחר השנה שהגיעו שליש מקרא, ואסמכו רבנן מעשר דבריהם אגורן וירק, מה גורן וירק מיוחדים שגדלים על רוב מים, דהיינו מי גשמים, ומתעשרין לשנה שעברה, אף כל הגדלין על רוב מים כגון פירות האילן, מתעשרין לשנה שעברה, יצאו ירקות שגדלין על כל מים שמתעשרים לשנה הבאה, ואתרוג נמי גדל על כל מים כירק (סוכה מ.).

◆

תוס' ר"י הזקן

דאורייתא. דכתיב לשון קנין בכסף. והא דתנן בשבעה וכו'. בזבין פרק [ב מ"ב] היא שנויה.

מסורת הש"ס

א) כתובות פב: [וש"נ] יבמות נט., ב) [וע"ל רש"י ביבמות יט: ד"ה קדושין דעלמא והלכה והיתה לאיש אחר מדעתה משמע ועי' רש"י לקמן מד. ד"ה קדושין דמדעתה דבעינן דעת המקנה], ג) [נ"ל דתנן], ד) [וכן פ"ב מ"ב נזיר סה:], ה) [בכתי"י: אשה באונס נמי מיטמאה. וכל"ל. (יעב"ץ)], ו) פ"ה מקת, ז) נדה לא:, ח) נזיר סה: וכן פ"ב מ"ב, ט) ר"ה יד: סוכה לט: בכורים פ"ב מ"ו, י) [בכתי"י: דבעי, כדפוי"ר: דבעא], כ) [לקמן יד ע"א], ל) (לפנינו שם במשנה הם שני בנות נפרדים) מ) [כדפוי"ר: פליג. וכן בסמוך], נ) [ושם ד"ה כל], ס) [שביעית פ"ט ה"א], ע) [כדפוי"ר: שדרכן], פ) [בפסחים שם].

◆

תורה אור השלם

1. שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם יי: ירמיהו לב מד
2. והזהרתה אתהם את החקים ואת התורת והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון: שמות יח כ
3. יתן יי את איביך הקמים עליך נגפים לפניך בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך: דברים כח ז
4. תורת יי תמימה משיבת נפש עדות יי נאמנה מחכימת פתי: תהלים יט ח
5. דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה: כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און: משלי ל יט - כ
6. כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה: דברים כב יג

◆

מוסף תוספות

א. וכסף השדה לא בא אלא לפרעון. ריטב"א.
ב. פי' כגון קדשי קדשים שמותרים לכהנים שבזכרי כהונה ואסור לזולתן וכו' אף אישה זו כיון שנתקדשה הותרה לבעלה ונאסרת לאחרים. הרמ"ה מובא בתוס' הרא"ש.
ג. כמו וקדשתם היום ומחר דמתרגמינן ותזמנינון. תוס' הרא"ש.
ד. דלא הוי מפרשינן ליה שיהא אסור כהקדש לכל להיות לי. שם. (ועי' חזו"א סימן קמח).
ה. אע"ג דבע"כ מיבם לה. תוס' הרא"ש.
ו. והא דתני האשה נקנית דמשמע נמי בע"כ י"ל דקונה משמע ודאי בע"כ אבל ניקנית משמע בין מדעתה בין בע"כ ותפשת מועט תפשת. רשב"א. (ועי' ריטב"א)
ז. דתלקח משמע שתזמין עצמה ותתרצה מאחר בכך דומיא דניקנית דמתני' אבל כי יקח משמע אפי' בע"כ כעין האיש קונה. רשב"א.